

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område nr. N89 Vadehavet
Delplan for Fuglebeskyttelsesområde F53 Fanø

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.
2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område nr. N89 delplan for F53
Fanø

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Naturstyrelsen

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7179-000-9

Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N89, delplan for F53 Fanø og vedrører Naturstyrelsens arealer på ca. 1343 ha.

Figur 1: Oversigtskort over Natura 2000-områdets afgrænsning

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

I denne plejeplan er arealer og indsatser opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Natura 2000 plejeplaner for de skovbevoksede naturtyper, samt mere detaljerede oplysninger om indsatsen i Natura 2000-områderne findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning herom henvises til Naturstyrelsens driftsplaner for det pågældende område, som findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. driftsplanlægning.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil fortsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

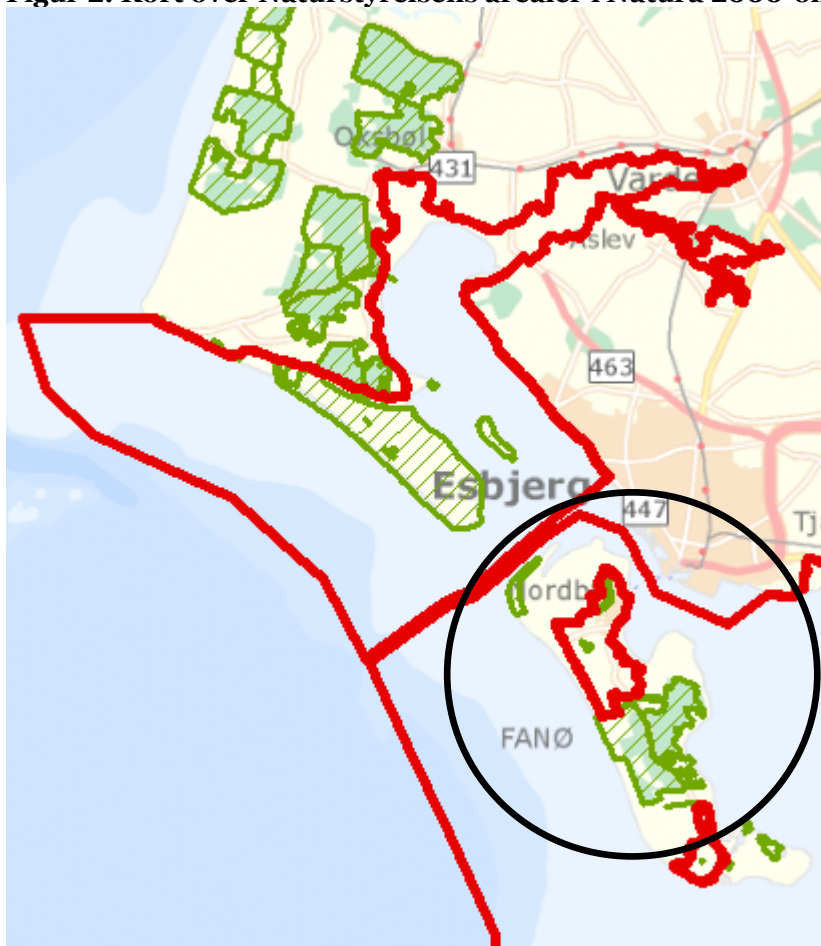
<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

2. Områdebeskrivelse

Fanø er en næsten 20 km lang vadehavso, og i fuglebeskyttelsesområdet på øen findes klitter, klitlavninger, klitheder, kærrområder og vidtstrakte strandenge. Langs østkysten desuden tagrørssumpe, og inde på øen flere nåletræsbevoksninger. Delområdet har en samlet størrelse på 4.439 ha.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området.

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

Inden for området ejer Naturstyrelsen Fanø Klitplantage og Søren Jessens Sand.

Fanø Klitplantage er beliggende midt på øen. Tilplantningen af plantagen, der er domineret af fyr, tog sin start i 1890'erne og omfatter ca. 1400 ha, hvoraf ca. en tredjedel er ubevokset. Vest for plantagen ligger et større klithedeområde, der hører med til plantagen, og sydøst for plantagen ligger Sønderho Hede, hvoraf størstedelen også er ejet af Naturstyrelsen.

Søren Jessens Sand er en sandbanke, der danner en halvø vest for det nordlige Fanø. Halvøen er i dag 4-5 km², når man medregner det tilsandede Hamborgdyb, der indtil for få årtier siden adskilte Søren Jessens Sand som en ø fra Fanø. Øst for Sønderho udfør øens sydspids ligger sandbankerne Trinden og Keldsand.

På udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet (F53 Fanø) er følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

rørdrum (Y)	lysbuget knortegås (T)
rørhøg (Y)	vandrefalk (T)
klyde (Y)	hvidbrystet præstekrave (Y)
sandløber (T)	almindelig ryle (Y)
sandterne (Y)	havterne (Y)
dværgterne (Y)	

Arter der udgør det gældende udpegningsgrundlag i delplan(F53 Fanø) for Natura 2000-området N89. "T" = trækfugl, "Y" = ynglefugl. Udpegningsgrundlag for fuglebeskyttelsesområdet er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede især beskyttelse af sårbare ynglefugle ved begrænsning af prædation og afgrænsning af fuglenes konkrete yngleområder.

Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode. Med baggrund i denne evaluering kan Naturstyrelsen konkludere, at de planlagte indsatser er gennemført i plejeperioden for Naturstyrelsens arealer og at disse indsatser har bidraget positivt til opfyldelse af Natura 2000-planens målsætninger.

Tabel a: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015.

Gennemførte indsatser (antal)	11	Gennemførte indsatser (areal)	Ikke relevant	100 %
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	0	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	Ikke relevant	0 %

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

Så snart Naturstyrelsen har registreret konkrete yngleområder på Fanø er de blevet markeret med henblik på at begrænse forstyrrelser for fuglene. . Markeringen har været foretaget med reb og informationsskilte der har forklaret formålet med markeringen, og vejledt publikum til hvordan man bedst agere omkring yngleområderne.

Begrænsningen af prædation har været koncentreret omkring regulering af rævebestanden ved jagt. Jagten har været drevet som drivjagt indenfor jagttiden.

Konkrete erfaringer

Det har været Naturstyrelsens opfattelse at den fleksible afgrænsning af yngleområderne er blevet respekteret, og det er styrelsens oplevelse at de virker efter hensigten.

Begrænsningen af prædation har ikke haft nogen reel virkning da adgangen af især ræve til ynglelokaliteterne ikke har kunnet kontrolleres ved den praktiserede jagtform og den praktiserede jagtintensitet.

Indsatsen for begrænsning af prædation i den kommende planperiode skal revurderes, og i den sammenhæng indgår Naturstyrelsen i et projektsamarbejde med bl.a. Nationalpark Vadehavet, der er tovholder.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal
- Lysåbne habitatnaturtyper med planlagt indsats
- Lysåbne habitatnaturtyper uden planlagt indsats

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkrete følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Tilstanden af levestederne for rørdrum, hvidbrystet præstekrave, sandterne og almindelig ryle forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.

- Tilstanden af levestederne for dværgterne, havterne og klyde forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for en given art.

Ligeledes kan der på et areal være fastlagt flere tiltag for en art.

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af *Natura 2000 plejeplan N89 delplan for H78 Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde, H86 Brede Å, H90 Vidå med tilløb, Rudbøl Sø og Magisterkogen og F57 Vadehavet.*

Af hensyn til arterne rørdrum, hvidbrystet præstekrave, sandterne, dværgterne, havterne, klyde og almindelig ryle gennemføres specifikke artsplejetiltag.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for arterne lysbuget knortegås, rørhøg, vandrefalk, sandløber, end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper.

En mere detaljeret beskrivelse af specifikke artsplejetiltag fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside.

Tabel b: Mål for arter

A194	Havterne	Sikring af artens levested
		Beskyttelse mod forstyrrelser
A132	Klyde	Sikring af artens levested
A138	Hvidbrystet præstekrave	Sikring af artens levested
		Beskyttelse mod forstyrrelser
A149	Almindelig Ryle	Sikring af artens levested
A189	Sandterne	Etablering af potentielt levested
A195	Dværgterne	Sikring af artens levested
		Beskyttelse mod forstyrrelser

Tabel c: Specifikke artsplejetiltag

A194	Havterne	Færdelsesregulering ved skiltning
		Begrænsning af prædation
A132	Klyde	Færdelsesregulering ved skiltning
		Begrænsning af prædation
A138	Hvidbrystet præstekrave	Færdelsesregulering ved skiltning
		Begrænsning af prædation
A149	Almindelig Ryle	Begrænsning af prædation
A189	Sandterne	Færdelsesregulering ved skiltning
		Begrænsning af prædation
A195	Dværgterne	Færdelsesregulering ved skiltning
		Begrænsning af prædation

I tabel c er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre at:

- De kortlagte levesteder for almindelig ryle, rørdrum, rørhøg, hvidbrystet præstekrav og sandterne inden for fuglebeskyttelsesområdet bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II.
- De kortlagte levesteder for klyde, dværgterne og havterne inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 20 par klyder, 20 par havterner og 20 par dværgterner er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde.
- Tilstanden og det samlede areal af levesteder for arterne sandløber, vandrefalk og lysbuget knortegås som trækfugl i området sikres eller øges, således at der findes egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne. Og at fuglebeskyttelsesområdet derigennem bidrager til at sikre levesteder for levedygtige bestande på nationalt og/eller internationalt niveau.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N89 Vadehavet, delplan F53 Fanø

Fanø er en næsten 20 km lang vadehavsø, og i fuglebeskyttelsesområdet på øen findes klitter, klitlavninger, klitheder, kærømråder og vidtstrakte strandenge. Langs østkysten desuden tagrørssumpe, og inde på øen flere nåletræsbevoksninger. Delområdet har en samlet størrelse på 4.439 ha.

Inden for området ejer Naturstyrelsen Fanø Klitplantage og Søren Jessens Sand.

Fanø Klitplantage er beliggende midt på øen. Tilplantningen af plantagen, der er domineret af fyr, tog sin start i 1890'erne og omfatter ca. 1400 ha, hvoraf ca. en tredjedel er ubevokset. Vest for plantagen ligger et større klithedeområde, der hører med til plantagen, og sydøst for plantagen ligger Sønderho Hede, hvoraf størstedelen også er ejet af Naturstyrelsen.

Søren Jessens Sand er en sandbanke, der danner en halvø vest for det nordlige Fanø. Halvøen er i dag 4-5 km², når man medregner det tilsandede Hamborgdyb, der indtil for få årtier siden adskilte Søren Jessens Sand som en ø fra Fanø. Øst for Sønderho udfor øens sydspids ligger sandbankerne Trinden og Keldsand.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Tilstanden af levestederne for rørdrum, hvidbrystet præstekrave, sandterne og almindelig ryle forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Tilstanden af levestederne for dværgterne, havterne og klyde forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets lysåbne naturtyper, der er beskrevet i "Natura 2000 plejeplan N89 Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde, Brede Å, Vidå med tilløb, Rudbøl Sø og Magisterkogen vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget. Herudover planlægger Naturstyrelsen en særlig indsats for hvidbrystet præstekrave, sandterne og almindelig ryle dværgterne, havterne og klyde, som fremgår af tabel II.

Tabel I: Mål for arter

A194	Havterne	Sikring af artens levested
		Beskyttelse mod forstyrrelser
A132	Klyde	Sikring af artens levested
A138	Hvidbrystet præstekrave	Sikring af artens levested
		Beskyttelse mod forstyrrelser
A149	Almindelig Ryle	Sikring af artens levested
A189	Sandterne	Etablering af potentielt levested
A195	Dværgterne	Sikring af artens levested
		Beskyttelse mod forstyrrelser

Tabel II: Planlagte artsplejetiltag for arter *udover* plejetiltagene for de lysåbne naturtyper

A194	Havterne	Færdelsesregulering ved skiltning
		Begrænsning af prædation
A132	Klyde	Færdelsesregulering ved skiltning
		Begrænsning af prædation
A138	Hvidbrystet præstekrave	Færdelsesregulering ved skiltning
		Begrænsning af prædation
A149	Almindelig Ryle	Begrænsning af prædation
A189	Sandterne	Færdelsesregulering ved skiltning
		Begrænsning af prædation
A195	Dværgterne	Færdelsesregulering ved skiltning
		Begrænsning af prædation

I tabel II er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i Natura 2000-planerne for 2016-2021.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre at:

- De kortlagte levesteder for almindelig ryle, rødtrum, rørhøg, hvidbrystet præstekrav og sandterne inden for fuglebeskyttelsesområdet bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II.
- De kortlagte levesteder for klyde, dværgterne og havterne inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 20 par klyder, 20 par havterne og 20 par dværgterne er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde.
- Tilstanden og det samlede areal af levesteder for arterne sandløber, vandrefalk og lysbuget knortegås som trækfugl i området sikres eller øges, således at der findes egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne. Og at fuglebeskyttelsesområdet derigennem bidrager til at sikre levesteder for levedygtige bestande på nationalt og/eller internationalt niveau.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk